

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

AVEDØRE OG HVIDOVRE

Forstadmuseet / Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
33. årgang - Nr. 1 - 2015

ORDINÆR GENERALFORSAMLING
Torsdag d. 19. marts klokken 19 .00 i Lille Friheden.

Se midtersiderne!

Indhold

Nyt fra formanden	af Ole Asbjørn Petersen	Side 3
Kastanienborg/Lysholm set indefra	af Bent Birkegaard	Side 4
Da Avedøre blev sammenlagt med Hvidovre	af Lisbeth Hollensen, Poul Sverrild, Ole Asbjørn Petersen og Jens Frederik Jørgensen	Side 6
Musik sku' der til	af Jens Fr. Jørgensen	Side 11
Bedalsgården/Neergårds Allé		Side 27
Trompet efterlyser sin historie		Side 27
Ad kirkestien fra Valby til Hvidovre	af Jens Fr. Jørgensen	Side 28
Avedøre sammenlægges med Hvidovre 1.april 1975	af Jens Fr. Jørgensen	Side 32
Gensyn Cornelia de Place Hansen	af Ole Asbjørn Petersen	Side 35
Forvaringsanstalten i Avedøre	af Henny Påske	Side 37
Medlemsarrangementer 2015		Side 42
Bestyrelsen og udvalg		Side 43
Ny hjemmeside		Side 44

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Rytterskolen Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre
Tlf. se bestyrelseslisten E-mail: hls@hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk
www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Forstadmuseet

Alarmpladsen 3, Avedørelejren, 2650 Hvidovre
Tlf. 36490030 E-mail: forstadmuseet@forstadmuseet.dk
www.forstadmuseet.dk

Redaktion: Jørgen Snedled, Anja Olsen (ansvarshavende)
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Tryk: Hvidovre RådhusTrykkeri. Trykt i 600 eksemplarer

Af Ole Asbjørn Petersen

Ved foredraget i Auditoriet i Avedøre Lejren den 19. januar var det en fornøjelse at kunne byde velkommen til vore to nye kaffedamer. Dagny Sørensen og Else Kristensen har tilbudt at hjælpe, og allerede første gang klarede de det med bravur

I gennem år har vi haft en fast praksis med at afholde vores foredrag om mandagen. Vi har søgt at veksle mellem Lille Friheden og Auditoriet i Avedøre Lejren. I indeværende sæson har det været vanskeligt at booke Lille Friheden om mandagen, da der var optaget til anden side. Derfor afvikles generalforsamlingen i år torsdag den 19. marts i Lille Friheden. I sæsonen 2015/16 vil det være sandsynligt at andre ugedage kan komme i betragtning. Det vil sikkert blive til glæde for dem, der i forvejen er engageret om mandagen.

I bestyrelsen har vi besluttet at åbne for annoncører i medlemsbladet. I øjeblikket har vi en annonce fra ejendomsmægler Max Mardorf. Der er afsat plads til 4 annoncer, så hvis der er nogle af medlemmerne, der har kendskab til mulige annoncører kan de kontakte formanden.

Sidste år udkom Søren Østergaards: "Langs Vestvolden i Hvidovre- fra syd til nord". Der har været stor efterspørgsel på udgivelsen, der er udsolgt. Søren er ved at skrive et supplement, hvor Vestvolden sættes i perspektiv i forhold til andre fæstningsanlæg. I bestyrelsen har vi valgt at give støtte til udgivelsen.

Selskabets introduktionsfolder er ved at blive revideret. Den er færdig til generalforsamlingen, hvor vi håber, at man vil tage den med hjem til uddeling blandt mulige nye medlemmer. Vores hjemmeside er ligeledes ved at få et check, så i løbet af kort tid vil den fremstå i let ændret udseende.

Torsdag den 19. marts kl. 19.00 afvikles den ordinære generalforsamling i Lille Frihedens Aktivitetssal. Vedlagt i dette medlemsblad er indbydelse og dagsorden til generalforsamlingen. Sammen med øvrige betalingsformer er der mulighed for at betale årskontingent i Rytterskolen torsdag den 26. februar eller torsdag den 5. marts mellem kl. 10 – 11.
Vel mødt.

Efter generalforsamlingen er der mulighed for at se Mediekompagniets kærlige og allerede nostalgiske film fra 1993: "Hvidovre - en by ved landet"

– set indefra

Af Bent Birkegaard, Give

En typisk dagligdag på Kastanienborg/Lysholm startede med vækning kl. 6. Så var der morgenmad kl. 7, hvorefter arbejdet gik i gang kl. 7.30. Ved middagstid var der en times pause, hvor de indsatte/forvarede spiste sammen med de ansatte i spisestuen på Kastanienborg. Spisestuen lå i kælderens langs med haven.

Jeg var på Kastanienborg/Lysholm i næsten 5 år. Jeg startede som fængselsbetjent derude i 1962 og efter 1/2 år på Møgelkær i Jylland, kom jeg tilbage og var der til 1967.

Der var 25-30 forvarede af gangen på Kastanienborg/Lysholm. Efter spisning om aftenen kunne de indsatte se fjernsyn, spille bordtennis mv. Kl. 10 var det sengetid, men om sommeren eller hvis der var noget særligt i fjernsynet, kunne de bede om at få lov til at blive længere oppe. To ansatte havde på skift vagt om natten – sovevagt.

De indsatte på Lysholm boede alle i stueetagen. Der var en lang midtergang med værelser til begge sider og i midten en stor samlingsstue. Det var enkeltværelser med fælles bad. På 1. sal var der depot for arbejdstøj og de indsattes civile tøj.

Der var ikke hegn omkring Kastanienborg/Lysholm. De indsatte måtte ikke gå uden for området, og de blev "talt"

op et par gange i løbet af weekenden.

Opholdet på Kastanienborg/Lysholm var for mange første skridt på vejen til prøveløsladelse og senere løsladelse. De vidste godt, at hvis de trådte ved siden af og stak af, så startede et nyt fængselsophold på Herstedvester.

På Kastanienborg var der en stor produktion af champignon inde i gårdens staldlænger. Hver gang vi skulle i gang med en ny kultur, blev staldlængerne desinficeret med formalin og derefter "kogt", idet der kom en lastbil med en maskine, der skabte damp, som blev ledt ind i længerne. Det værste der kunne ske var, at plantekulturen blev angrebet af "præriebrand". Det kunne ødelægge hele produktionen. Den "gødning", som svampene skulle gro i, bestod af hestemøg, halm og fosfor. Den blandede vi selv på stedet. Mycelium fik vi på glas. Ca. 3 uger efter, at produktionen var sat i gang, kunne de indsatte plukke champignonerne.

Vi dyrkede også mange rosenkål – om vinteren sad de indsatte og skar rosenkål i drivhuset. Vi havde i det hele taget en omfattende og alsidig produktion af gartneriprodukter på de to gårde – også stedmoderplanter om foråret, tomater i drivhuset og selleri, blomkål, zittauerløg mv på markerne.

De forvarede fik kost og logi samt løn

(3-4 kr. om dagen, og hvis der var akkordarbejde op til 10 kr.) Op mod halvdelen af lønnen blev udbetalt i ”anstaltspenge”. Det var bronze-/kobbermønter, der kun kunne bruges inden for fængselsvæsenet. Anstaltspengene blev udbetalt 1 gang om ugen og så kunne de indsætte på kontoret købe fornødenheder – lyst øl, cigaretter, tobak, tandpasta mv. – som et par af de ansatte på kontoret havde været ovre hos købmand Bærentzen at købe. Den resterende del af lønnen var løsladelsespenge. Anstaltspengene faldt, så vidt jeg husker, væk i 1972.

Den 18. september 1965 var en dramatisk dag i Danmark, og døningerne nåede også ud til os i Avedøre. Palle Sørensen skød den dag kort før kl. 4 om morgenen ude på Amager 4 betjente. Allerede kl. 7 sagde ”Grisemanden” på Lysholm til mig, at det givetvis var Palle Sørensen, der havde skudt de 4 betjente. ”Grisemanden” havde siddet sammen med Palle Sørensen på forvaringsanstalten i Horsens. I løbet af dagen ”tog” politiet en masse tidligere indsatte/forvarede, og mange af dem blev anbragt ude hos os på Kastanienborg/Lysholm. Kl. 20 var det de forvarede, der kunne fortælle os, at Palle Sørensen var blevet fanget. De havde lyttet til politiets radio.

Jeg har mange gode minder fra tiden i Avedøre. Der var et godt sammenhold og hjælpsomhed kollegaerne imellem. I flæng kan jeg nævne kollegaer som Tit, der var i køkkenet, Søndergaard, Ingemann, Jensen på kon-

Bent Birkegaard

toret, Sonne, Skaaning, Glümer, Poulsen, Jensen, Jæger og Roelsgaard. Jensen boede i huset mellem Kastanienborg og Lysholm, senere flyttede Glümer ind i huset, da Jensen gik på pension. Endnu senere flyttede Søndergaard vist nok derover.

Jeg går også stadig rundt med et knapt så sjovt minde. En forårsdag i 1966, da vi var ved at fræse en mark som forberedelse til plantning af blomkål, fik jeg ved et uheld skåret storetåen af af fræseren, der var monteret bag på en rød Ferguson-traktor. Storetåen kunne ikke reddes, og en lilletå var brækket.

I 1967 flyttede jeg og min kone, Lisbeth til Jylland. Jeg fik arbejde på anstalten i Sdr. Omme. Vi købte en gård, som vi drev samtidig med, at jeg fra 1977 og frem til pensioneringen i 1999 var på 1/2 tid.

Da Avedøre blev sammenlagt med Hvidovre

Af Lisbeth Hollensen, Poul Sverrild, Ole Asbjørn Petersen og Jens Frederik Jørgensen

Der er skrevet en del om Avedøres sammenlægning med Hvidovre 1. april 1974, men der skete også i den forbindelse noget, som vi ikke kan læse os til. De, der var med, kan måske supplere med, hvad der blev talt om, supplere med rygter og gode historier fra tiden omkring sammenlægningen. Det var baggrunden for, at vi den 6. oktober 2014 inviterede Inge Larsen (daværende kommunalbestyrelsesmedlem og senere borgmester Hvidovre Kommune) og Kurt Hollmann (regnskabschef og senere kommunaldirektør Glostrup Kommune) på et par stykker smørrebrød i Forstadsmuseet. Nogle højdepunkter fra snakken kommer i det følgende.

Inge Larsen var blevet valgt ind i Hvidovre Kommunalbestyrelse i 1970. Hun var endnu ikke kommet med i økonomiudvalget, der stadig kun bestod af mænd. Økonomiudvalget havde en central rolle i hele sammenlægningsprocessen. Som nyvalgt havde Inge Larsen kun fået plads i kulturelt udvalg, et par skolebestyrelser, voksenundervisningsnævnet og fritidsnævnet, *men det var dumt af mændene, for jeg kom jo på den måde til at kende en forfærdelig masse mennesker!*, bemærker Inge Larsen.

Kurt Hollmann var i 1973 blevet ansat som regnskabschef i Glostrup Kommune. Han var med til at udarbejde den opgørelse over værdier, der dannede grundlag for, hvor meget Hvidovre

Kommune skulle betale til Glostrup Kommune i forbindelse med Avedøres sammenlægning med Hvidovre. Kurt Hollmann var kommunaldirektør i Glostrup Kommune fra 1985 til 2006. Kurt Hollmanns kone, Bodil, boede for øvrigt i barndoms- og ungdomsårene på Gammel Køge Landevej nr. 547 sammen med sine brødre Hans-Henning og Flemming. Faderen var ostegrosserer P.B. Nielsen.

Kurt Hollmann

Kommunalreformen i 1970 stoppede ved grænsen til Københavns amt. I 1972-73 tog kommunalreformkommissionen så fat på kommuneinddelingen i Københavns Amt. Sammenhørende områder skulle fremover ligge i samme kommune. Avedøre kunne altså ikke fortsætte med at ligge geografisk adskilt fra Glostrup. Kommissionen spillede ud med, at Brøndby og Glostrup kommuner skulle sammenlægges. Begge kommuner meddelte kommissionen, at de ikke var interesserede i en sammenlægning.

På spørgsmålet om Hvidovre Kommune i 1972-73 var interesseret i, at Avedøre blev sammenlagt med Hvidovre, og om Hvidovre Kommune ikke bare sad og

lurepassede, mens sammenlægningen af Glostrup og Hvidovre kommuner blev diskuteret og faldt til jorden, svarede Inge Larsen: *Den historie er så forkeret! Hvidovre Kommune var klart ikke interesseret i sammenlægningen af Avedøre og Hvidovre. Det ville koste "ad Pommern til!" Hvidovre Kommune fik Avedøre på duttet. Daværende borgmester Svend Aagesen blev indkaldt til møde hos indenrigsminister Egon Jensen. Her fik han en ordre og fik nærmest håndjern på. Andre muligheder var afprøvet, og Avedøre skulle sammenlægges med Hvidovre pr. 1.4.1974. Han var ked af det, da han kom hjem og forklarede situationen.*

Inge Larsen kunne se enkelte fordele ved sammenlægningen: *Kommunen ville blive mere homogen, og Hvidovre Kommune, der var meget tæt bebygget, ville med Vestvolden og Avedøresletten få noget mere grønt. Til gengæld fik Hvidovre Kommune en masse forpligtelser.*

Hele arbejdet med sammenlægningen var meget hemmelighedsfuldt af en eller anden grund. Jeg ved ikke hvorfor. Vi, der ikke deltog i møderne, fik ikke spor at vide, fik ikke referaterne og fik, hvad Aagesen ønskede at fortælle os. Når vi, der ikke sad i økonomiudvalget, spurgte, så fik vi en sludder for en sladder. Politikere er jo gode til at snakke udenom! Aagesen hørte dårligt. Han svarede i øst, hvis man spurg-

te i vest eller omvendt! Når jeg blev træt af at spørge, så begyndte Grethe (Olsen) eller i omvendt rækkefølge, og så blev Aagesen endnu mere træt i ansigtet! Svarene vi fik var få og små.

For mange Hvidovre-borgere har det synlige bevis på sammenlægningen været checken på kr. 32.134.199,24.

Poul Sverrild fortæller, at når jeg holdt foredrag i Hvidovre, så sad Hvidovre-borgerne der, og så snart jeg satte checken op på væggen, så sagde de: *"Det er også for galt".* Checken blev et symbol. Avedøre blev symbolet på det onde. Det var Avedøres skyld, at Hvidovre Kommunes økonomi ikke var, hvad den havde været i 1960'erne, men sammenlægningen faldt præcist sammen med, at oliekrisen kom.

Kurt Hollmann husker arbejdet i Fællesudvalget (mellem Glostrup og Hvidovre kommuner) som godt og tillidsfuldt. Udvalget skulle opgøre Glostrup Kommunes formue og Avedøres andel heraf. Kurt Hollmann præciserer, at det var tale om de bogførte værdier. Der var klare regnskabsregler for, hvordan det skulle gøres op. Det var ens over hele landet, så der er ikke noget "hokuspokus" i det.

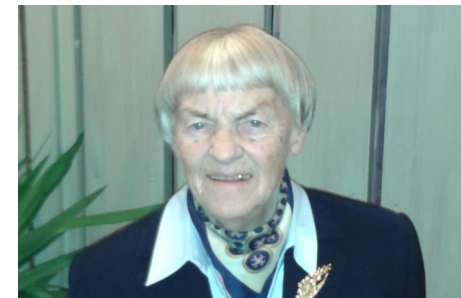
Det, man skal hæfte sig ved også, er, at der i en masse år var bygget og investeret i Avedøre, og Avedøre havde jo halvdelen af arealet i den gamle Glostrup Kommune. Så det var naturligt, at veje og kloakker var forholdsvis dyre. I Glostrup Kommunes samlede regnskab var værdien af faste ejendomme (bygninger) og inventar 116 mio. kr., men når man delte op, hvor bygningerne lå, så var 43 mio. i Avedøre, mere end de 25%, som Avedøres areal udgjorde.

Man var i fuld gang med at kloakere – separat kloakering. Halvdelen af kommunens udlæg til kloakforsyning lå i Avedøre – 13,5 mio. kr. – igen mere end de 25%, arealet udgjorde. Hvidovre Kommune fik adgang til at kræve disse penge ind fra borgerne via engangsbidrag og løbende indtægter. Kloakkerne var så nye, at de ikke var betalt endnu.

På en anden stor post – færdige anlæg – var det ud af 74 mio. kr. de 21, der lå i Avedøre. Ud af en anden post på 53 mio. kr. var det 25 mio. kr., der lå i Avedøre. Sammenlagt var der 124 mio. kr. i bogførte værdier, der hørte til Avedøre. Hvidovre Kommune overtog også de lån, der var i nogle af ejendommene i Avedøre.

Hvidovre Kommune fik værdi for pengene, understreger Kurt Hollmann og fortsætter, at Fællesudvalget ikke havde problemer med regnskabet, der selvfølgelig også var revideret. Hvidovre Kommune fik også et område, der var dobbelt så stort som det gamle Hvidovre.

Inge Larsen husker fra drøftelserne i den socialdemokratiske gruppe, at medlemmerne af fællesudvalget selv var

Inge Larsen

forundrede over beløbets størrelse. Det var som om, de bare gerne ville have det afsluttet. De var trætte af at diskutere det, sådan virkede det. Vi, der ikke sad i økonomiudvalget og fællesudvalget, var nærmest stemmekvæg, der bare skulle stemme for opgørelsen.

Regnskabet forelå i juni 1975, men sammenlægningen var jo sket, og da kan man kun tage det til efterretning. Det var lidt uinteressant. Jeg læste formentlig regnskabet igennem, men fik ikke megen glæde af det uden at kunne få ord sat på det.

Så tog Aagesen sin bil og kørte ud til Glostrup Rådhus den 15. juni 1975 og afleverede checken på de kr. 29.858.650, 82 plus 11% i rente, i alt kr. 32.134.199,24. Kurt Hollmann, der jo kendte Hvidovre Kommunes gode økonomi, tilføjer med et drilsk smil: *Hvidovre Kommune fik Avedøre for en slik. Det, Hvidovre Kommune skulle betale, kunne bogføres på kontoen for differencer!*

En af de historier, der har vandret rundt i mange år, har gået på, at Glostrup Kommune byggede en svømmehal for pengene - en svømmehal man senere skulle have fået store problemer med,

da den efter nogle år blev utæt og måtte lukkes.

Den historie har intet på sig, siger Kurt Hollmann. Der er nogle ting, der er blevet sammenblandet her. Glostrup Kommune havde et friluftsbad ude i Glostrup Idrætspark, der blev lukket og fyldt op, da opvarmningsudgifterne steg som følge af oliekrisen. Og hvad Glostrup Kommune brugte pengene til, kommer ikke sammenlægningen ved. Da Glostrup Kommune i mange år havde investeret alt på udviklingen af Avedøreområdet, så var investeringer i andre dele af Glostrup blevet udsat.

Beslutningsprocessen omkring Avedøre Stationsby har i høj grad betændt Hvid-

Borgmester Sv. Aagesen kører i landauer til Avedøre for at hente de to nyvalgte kommunalbestyrelsesmedlemmer

ovres forhold til Avedøre.

Avedøre Stationsby blev bygget som led i Køge Bugt-planen (Køge-Bugt-lov, 1961), der var en udløber af Fingerplanen. En række nye bebyggelser i Avedøre, Brøndby Strand og Ishøj blev etableret langs Køge Bugt-banen. Inden kommunesammenlægningen skete, var det besluttet at bygge Avedøre Stationsby. Kommunerne havde ikke den store indflydelse på den udvikling.

Inge Larsen bemærker, at det var et problem for Hvidovre Kommune, at alt, undtagen Store Hus, var planlagt og besluttet. Glostrup Kommune havde lovet et bibliotek og en skole mere (Kærgårdsskolen). Vi kunne ikke sige, at vi ville vente med at bygge lejligheder. Projektet var der, der var lavet aftaler. Det kunne vi ikke gøre noget ved.

Det hed sig, at man byggede Stationsbyen, for at folk var tæt på arbejdspladser på Avedøre Holme. Det blev bare ikke en realitet. Den udvikling, man planlagde ud fra, kom ikke. Dertil kom oliekrisen i 1973. Stationsbyen var for stor, og det var ikke muligt at integrere så mange mennesker med forskellig baggrund på én gang.

Kurt Hollmann supplerer. Da vi skulle have en ny udvikling i Hvissinge, blev det klart diskuteret politisk, at det skulle ske stille og roligt, små etaper, belært af erfaringerne fra Avedøre og Brøndby Strand. Det måtte ikke ske så voldsomt.

Og, fortsætter Inge Larsen, det var også bekymrende, at Glostrup Boligselskab havde så mange lejligheder i Stationsbyen. Efter 1974 sad Glostrups borgmester også som formand for boligselskabet, og hvis boligselskabet ud fra sin venteliste skulle anvises en lejlighed til nogen, der ville koste Glostrup Kommune penge, blev de pågældende sendt til Hvidovre, til Avedøre Stationsby. Så enkelt var det!

Inden sammenlægningen fandt sted, var der kommunalvalg til den nye kommunalbestyrelse. Socialdemokratiet og Det konservative Folkeparti havde sørget for at placere henholdsvis Gunnar Gärtner og Erik Holm så tilstrækkeligt

højt på listerne, så de med stor sandsynlighed ville blive valgt. De havde begge været medlemmer af Glostrup kommunalbestyrelse. Gunnar Gärtner havde været viceborgmester.

Inden sammenlægningsdagen oprandt holdt Glostrup Kommune en afskedsfest for Avedøre-borgerne i Frydenhøjskolen hal.

Socialdemokraterne i Avedøre lovede ved en afskedsfest Glostrups borgmester, Martin Nielsen, at man altid ville være på vagt over for eventuelle angreb på landsbymiljøet i Avedøre. Ehrlin Johansen overrakte Martin Nielsen en afskedsgave: En dunk med vand fra Avedøre Gadekær!

Det stod at læse i Hvidovre Avis den 28. marts 1974, hvor det også blev fortalt, at man ikke i Hvidovre havde planlagt en modtagelsesfest. På baggrund af den sidste bemærkning erkendte borgmester Sv. Aagesen, at sammenlægningen mellem Avedøre og Hvidovre ikke kunne gå stille af, så dagen måtte markeres på behørig vis.

På bagsiden af sektion 1 i Hvidovre Avis, torsdag den 4. april 1974 bringes 1/2 side om, "Da Avedøre og Hvidovre blev "Det nye Hvidovre"".

Den 1. april 1974 faldt på en mandag og kl. 15 hentede borgmester Aagesen iført sin borgmesterkæde de to nye kommunalbestyrelsesmedlemmer fra Avedøre, Gunnar Gärtner og Erik Holm i landauer og ledsaget af Tambourkorpset fra DUI-Leg og Virke og 20 ryttere fra Avedøre Rideskole drog optoget afsted mod Hvidovre.

Fra Fjeldstedvej stod optoget i paraplyernes tegn. Fremme ved Medborgerhuset blev optoget modtaget af den samle-

de kommunalbestyrelse, som ledsagede de forfrosne deltagere ind til festen i Medborgerhuset.

Her var der tale af borgmesteren. Der var mulighed for at købe en sammenlægningsplatte (3 stykker mad plus 1 øl for 6 kr.). Der var folkedans ved Hjerter To, tryllekunstner og dans til Gitte Broksøs Band. Tivolis fyrværkerimester arrangerede stort fyrværkeri på pladsen foran rådhuset som afslutning på den historiske dag.

Også Hvidovre Avis, ved Niels Erik Madsen, havde i en leder den 28. marts 1974 budt Avedøre velkommen til Hvidovre med bl.a. følgende bemærkninger:

"Der har været delte meninger om denne sammenlægning. De politiske tillidsmænd og flere foreningsledere i Avedøre lagde ikke skjul på deres varme følelser for Glostrup – især i de senere år, hvor bysamfundet Glostrup har interesseret sig mere for "vasalstaten" Avedøres problemer. Modsat var adskillige kommunalpolitikere i Hvidovre skeptiske, eftersom sammenlægningen økonomisk set ikke var "lutter lagkage" for Hvidovre.

Tilbage bliver så det vigtigste – borgerne! Mon ikke de fleste menige Avedøreindbyggere altid har følt sig som Hvidovreborgere? De har Hvidovre som postdistrikt, Hvidovre som telefonnummer, mange deltager i Hvidovres foreningsliv, benytter Hvidovres faciliteter og køber ind i Hvidovres forretningskvarterer og centre".

Musik skul´ der til

Om Hvidovre Musikskoles start, udviklingen i de første år samt milepæle i Musikskolens udvikling.

Af Jens Frederik Jørgensen

For et lille års tid siden fortalte Musikskolens leder, Per Egholm, mig, at han savnede Musikskolens fødselsattest. Per Egholm spurgte, om jeg mon kunne hjælpe med at finde ud af, hvornår Musikskolen var startet.

Jeg sagde ja til opfordringen, og det skulle vise sig at blive en interessant og spændende opgave, der førte mig ind i et for mig nyt emneområde. Jeg måtte lede længe, grave dybt, spørge vidt og bredt for at få svar på Per Egholms spørgsmål. Musikskolens etablering var nemlig ikke markeret med fanfarer eller med en rød snor, der blev klippet over af borgmesteren.

Artiklen kunne ikke have været skrevet uden stor velvilje fra personer, der tidligere har været tilknyttet Hvidovre Musikskole. Jeg vil her især takke Per Borgsten, Keld Johansen, Carsten Edelbo, Holger Steinrud og Sonja Munk.

Først nogle betragtninger om, hvorledes musik blev hvermandseje og om starten på musikskoler landet over. Derefter kommer Hvidovre Musikskole i centrum for artiklen.

Forord

Musik var langt op i forrige århundrede forbundet med kirken, militæret samt overklassens liv på herregårde, i hovedstaden og i de store provinsbyer.

Historien om musikskolerne er historien om, hvordan musik skulle være hvermandseje. Musik blev spillet af uddannede professionelle musikere, mens sangen havde været hvermandseje. Med musikskolernes fremkomst skulle musik ikke være noget, de fleste var henvist til passivt at lytte til. Alle børn og unge under 25 år skulle have lige adgang til og mulighed for at spille musik. Musik havde været udtryk for dannelse i de bedre kredse, nu skulle det være almen dannelse for de bredere kredse, for alle.

Hvis man, som jeg er født i 1940'erne og vokset op på landet, var det første møde med musikken i kirken. Orglets ”brusen” ledsagede salmesangen juleaften. Det næste møde med musikken var i landsbyskolen, hvor læreren havde en violin, og hvor nogle lærere faktisk også evnede at spille på instrumentet. Vi elever havde salme- og sangbogen som støtte for vores bidrag til den fælles musikalske oplevelse. Var der fest i landsbyens forsamlingshus var det som oftest lokale spillemænd - der havde modtaget begrænset musikundervisning, men havde et godt gehør – som snupede fiolen/violinen og spillede op til dans – folkedans.

I provinsbyerne var der i højere grad en musikkultur - mest forbeholdt overklassen. Her kunne der være byorkestre med professionelle musikere. Havde byen en kaserne, kunne man høre regimentet spille til soldaternes marchture. Børn og unge kunne som medlemmer af et spejderkorps eller af byens garde, som oftest en pigegarde, lære at spille på instrumenter. På byens store restauranter spillede danseorkestre op til dansen.

Kendetegnende nok var det de få, der var aktive og spillede, og de mange der lyttede, sang med eller dansede til musikken.

I 1960erne ændrede billedet sig på mange områder. De store efterkrigsår-gange, øget fritid og velstand samt fremkomsten af grammoderen og TV, betød, at flere forsøgte sig med musikken. Rocken kom buldrende ind som inspiration for en hel generation. Klaveret, violinen og blokfløjten som havde været de mest almindelige instrumenter fik nu for alvor konkurrence af guitaren – elguitaren – og af trommer.

Musikken var ikke længere noget, man hørte på grammoderen, men var blevet noget, mange unge selv forsøgte sig med i kældre og garager. Hvidovre var et af de steder i landet, hvor rocken i disse år blomstrede, og mange unge – mænd – blev musikudøvere. Det karakteristiske var også, at de unge ikke spillede efter noder.

Det privilegium at lære at spille musik rigtigt, det vil sige efter noder, havde

været forbeholdt et fåtal af de unge. Det forudsatte, at forældrene havde råd til at lade deres børn gå hos en af de uddannede musikere eller musikpædagoger, der i alle byer tilbød privatundervisning. Var man så heldig, at man kom fra et hjem med klaver, skulle familien ikke ud at købe et instrument. Man kunne også i familien have arvet en violin. Ellers måtte man ud at købe et instrument. En blokfløjte var i den henseende et almindeligt og overkommeligt instrument, en guitar straks noget dyrere.

Musikundervisning breder sig landet over

Allerede i 1930erne var der blevet etableret folkemusikskoler, der var selvstændige private skoler, hvor elever i alle aldre kunne få sang- og musikundervisning og spille sammen med andre.

I 1940erne og 1950erne begyndte der flere steder i landet at blive etableret frivillig musikundervisning knyttet til kommunens skolevæsen, og det blev kimen til etablering af musikskoler i alle kommuner.

Med folkeskoleloven af 1958 blev det vedtaget, ” at eleverne kunne tilbydes undervisning i deres fritid”, altså musikundervisning uden for skoletiden. Skolernes sang- og musikundervisning havde hovedvægt på sang, da det ikke var muligt at undervise en hel klasse i brug af instrumenter. Eftermiddagsundervisningen skulle foregå på små hold. Det blev fra ministeriets side tilskyndet til, at musikken – skolekor og skoleor-

kestre - blev taget med ind i skolens tjeneste, så ofte der var lejlighed hertil.

Det var stadig helt frivilligt, om en kommune ville tilbyde musikundervisning. Kommunen kunne vælge at gøre det eller lade være.

Folkeskoleloven af 1975 tilskyndede yderligere kommunerne til at tilbyde

musikundervisning. Muligheden blev nævnt i lovens §3, stk. 3, og i mange år bar tilbuddet i skolekredse det uforståelige og lidt folkelige navn: ”§3, stk. 3-undervisning”.

I 1990 kom loven om musik tillige med bestemmelser om musikskoler. Nu fik kommunerne mulighed for at opnå tilskud fra staten til musikskoleundervisning forudsat, at kommunerne opfyldte nogle bestemte krav. Der skulle etableres en bestyrelse for Musikskolen, og

den samlede elevbetaling måtte højst udgøre 1/3 af lærerudgifterne. Folketinget søgte med den gulerod, der hed økonomisk støtte, at få kommunerne til at lægge musikskoleundervisning i mere faste og strukturerede rammer.

I 2007 var det slut med frivilligheden for en kommune i spørgsmålet om musikskole eller ej. Alle kommuner skulle have en musikskole, i det mindste i et samarbejde med en anden kommune.

Musikskoler landet over

Udviklingen var i store træk ensartet landet over. Musikundervisning efter skoletid var opstået på skole efter skole, og efterhånden blev musiktilbudene koordineret inden for den enkelte kommune, og kommunen havde fået en musikskole. I 1997 var der organiserede musiktilbud i 230 af landets 275 kommuner. Det var afslutningen på en mere end 60 årig udvikling. Fra de første spæde frivillige tilbud om musikundervisning over tilskyndelser via lovgivningen, økonomiske tilskud, til et krav til alle kommuner. Nu havde alle børn og unge krav på at have mulighed for at få musikundervisning efter skoletiden. Lige adgang hertil for alle – et udslag af demokrati på dette område, som på så mange andre samfundsområder.

Musikundervisning skyder frem i Hvidovre

Denne udvikling kom også til at præge Hvidovre. Det skete, at en musiklærer på en skole tilbød skolens elever musik-

undervisning efter skoletid. Det næste skridt var, at en elev, der var meget interesseret i at spille et bestemt instrument, kunne søge om at lære at spille på instrumentet hos en lærer på en anden skole, hvor den form for musikundervisning blev tilbudt. Den frivillige musikundervisning med udgangspunkt i den enkelte skole voksede frem.

I 1970 var Carsten Edelbo blevet ansat som sang- og musiklærer på Langhøjskolen, der var blevet taget i brug i perioden 1968-70. Han fik i 1971 ansvaret for at tilrettelægge den frivillige musikundervisning på Langhøjskolen. Han sendte som den daglige leder musiktilbud ud til skolens forældre, der så tilkendegav, hvilket instrument deres barn gerne ville have undervisning i: klaver, guitar, violin, blokfløjte. Guitar var det helt store hit.

Han sorterede ansøgningerne, tilrettede undervisningen, skaffede lærere og lagde skema for lærerne.

Carsten Edelbo havde kartotek over musikskolelærere. Han lagde skema f.eks. for en guitarlærer, der kom 2 eftermiddage om ugen. Han skulle også ”kradse” elevbetalingen ind. Det var ikke skolens musiklærere, der varetog musikundervisningen, men uddannede musikere, der kom udefra. Der var ikke krav om, at musikerne skulle være konservatorieuddannede. Undervisningen var tilrettelagt således, at en elev fik 25 minutters undervisning. Så havde læreren en pause på 5 minutter, inden den næste elev fik 25 minutters undervisning. Det var som regel enkeltmandsundervisning og kun lidt holdun-

dervisning. Betalingen skete for en periode, vistnok for en sæson. Betalingen skete ikke direkte fra elev til lærer, som det var tilfældet ved privat musikundervisning. Forældrene skulle betale til skoleforvaltningen, hvorfra Carsten Edelbo fik lister over, hvem der havde betalt og ikke betalt, så han kunne sende rykkere ud.

Som på Langhøjskolen var der i begyndelsen af 1970erne tilsvarende daglige ledere af den frivillige musikundervisning på de øvrige skoler. De daglige ledere var kede af, at de i 1974 blev ”sat fra bestillingen”, sådan som Carsten Edelbo formulerer det. Kommunen havde besluttet, at den frivillige musikundervisning på samtlige skoler skulle styres og koordineres af én leder. Det var mange kommuner begyndt på.

Per Borgsten fortæller, at han pr. 1. august 1974 blev ansat ved Hvidovre kommunale skolevæsen som skolekonsulent for sang- og musikundervisningen og som musikskoleleder, hver funktion på ½tid. Per Borgsten har stadig sit ansættelsesbrev.

Den første sæson med koordineret frivillig musikundervisning i Hvidovre Kommune startede 1. september 1974. Den 1. august 1974 må således være

Hvidovre Musikskoles fødselsdag. Det var starten på Hvidovre Musikskole.

Per Borgsten og Carsten Edelbo fortæller om de første år i Musikskolen:

I interviewet med Per Borgsten og Car-

sten Edelbo fortæller Per Borgsten, at der hvert år før sommerferien blev lavet en brochure, der blev udsendt til alle skoleelever. Forud for sæsonen havde Per Borgsten møde med lærerne om skema og antal elever. Undervisningsstederne, der lå ude på de 11 folkeskoler, blev aftalt. Sæsonen kørte fra 1.9 til 31.5.

ge penge i kommunen dengang” konstaterer Per Borgsten.

Eleverne kunne fra Musikskolens start låne et instrument gratis. Instrumenterne blev købt hos de fineste instrumentmagere i København. Per Borgsten tilstræbte at lave udvalget af instrumenter mere alsidigt. Carsten Edelbo

Per Borgsten havde som leder ikke noget at gøre med opkrævning af elevbetaling. Det stod skole- og fritidsforvaltningen for. Per Borgstens kontor var derhjemme, men han kom hver dag op på forvaltningen, hvor han aftalte det nødvendige med Elin Riisager.

Elin Riisager var i 1974 blevet ansat i forvaltningen med Musikskolen som sin hovedopgave. Hun var Musikskolens administrative medarbejder frem til hun gik på efterløn i 2002.

Per Borgsten havde intet med Musikskolens budget at gøre. ”Alt kunne lade sig gøre på det tidspunkt, der var man-

supplerer med, at også det nye musiklokale på Langhøjskolen var udstyret med ordentlige instrumenter. ”Der var det, der skulle til, det var imponerende”.

Der blev etableret sammenspilsgrupper, det var meget populært. En gang om året, om foråret, var der koncert på hver skole, hvor eleverne spillede for forældre og andre interesserede. Hvert år blev der tillige arrangeret en koncert i Medborgerhuset, deltagerne var udvalgt fra de forskellige skoler, og der var tilrettelagt et flot og alsidigt program med mange tilhørere.

Musikskolen havde svært ved at få

etableret et samarbejde med musiklærerne på folkeskolerne. Carsten Edelbo uddyber ved at sige, at Musikskolen, efter at være blevet en central musikskole, der omfattede hele kommunen, var blevet fjerntliggende for folkeskolerne. Det var svært at holde kontakten til de børn, der gik på Musikskolen.

Per Borgsten understreger, at musikundervisningen i folkeskolerne i høj grad var sangtimer. Musikskolen var noget helt forskelligt. Carsten Edelbo supplerer: ”*Det var to forskellige ting. Det ene var at have 27 elever i klassen, det andet i Musikskolen var at have enkeltmandsundervisning*”.

Per Borgsten tog flere initiativer til et bedre samarbejde med folkeskolerne. Han søgte samarbejde med skolernes musiklærere om at lave musicals på skolerne, det kunne være for alle 2. og 3. klasser eller for en enkelt klasse.

I Hvidovre Avis den 10. juni 1976 fortæller Per Borgsten om, hvad Musikskolen står for under overskriften ”En billig fritidsinteresse”. Antallet af elever er nu oppe på over 600, hvilket er dobbelt så meget som året før. Fra 1974 til 1975 er elevtallet steget fra 392 til 659, eller 267 flere elever. Det er guitar, klaver, slagtøj, musikgrupper og ”sang, spil og bevægelse”, der står for fremgangen.

Per Borgsten fortæller i interviewet i Hvidovre Avis i 1976, at der er oprettet to børnekor, alternativer til det dygtige pigechor, der allerede eksisterede, men hvor pigerne kun kan optages, hvis de kan klare ret store musikalske krav. De nye kor synger folkesange og beatsange.

Mange af sangene er blevet dramatiseret, så det bliver til en børnemusical, der skal opføres i Medborgerhuset. Musikskolens musikgrupper inddrages og akkompagnerer sanggrupperne.

Elevbetalingen er ikke steget og hører til landets billigste.

Musikskolernes undervisning fandt sted i lokaler på folkeskolerne. Per Borgsten ville gerne samle børnene fra og med 4. klasse på 3 skoler i kommunen, således at børnene ikke blot mødte en lærer, men også så og hørte andre elever. Det ville også gøre det lettere at lave sammenspilsgrupper. Denne ide kunne han ikke få godkendt af skoledirektøren. Det var hovedårsagen til, at han stoppede som leder af Musiksskolen.

Da Per Borgsten starter som leder i 1974, var Poul Schønnemanns Hvidovreskolernes Pigechor lige etableret. Per Borgsten var ikke leder for Poul Schønnemann, koret kørte helt ved siden af Musikskolen. Koret var af høj kvalitet, Schønnemann gjorde det godt. De nødvendige midler til korets drift sørgede skoledirektør Th. Dalby for.

Carsten Edelbo supplerer med, at koret holdt til på Sønderkærskolen, hvor Schønnemann var ansat. Der blev hvert år sendt invitationer ud til alle skolerne om muligheden for at komme til at synge i det kor, der var fælles for kommunen.

Hvidovre Musikskoles orkester, brassbandet, ledet af Ulf Nordlund kom til i de første år. Ulf Nordlund havde ret frie hænder til at lede og drive orkestret.

Keld Johansen fortæller om Musikskolen 1990-93:

Keld Johansen

I december 1989 reflekterede Keld Johansen på en annonce fra Hvidovre Kommune. Kommunen søgte en leder af Den frivillige Musikundervisning. Kommunen søgte ikke en specielt udfarende musik person. Der var ikke i annoncen noget krav om, at man skulle kunne musik. Vægten i annoncen var lagt på de administrative opgaver. I annoncen anføres det, at Hvidovre kommunale Musikskole pt. har 500 elever og beskæftiger 30 lærere. Hvis den nye leder ikke i forvejen var ansat under skolevæsenet, ville lederen blive ansat som halvtidsbeskæftiget (p.t. 19 timer pr. uge).

Keld Johansen blev ansat som leder, og han var fortsat beskæftiget 1/2tid (2dage om ugen) som lærer i Albertslund Kommune.

Når Keld Johansen kort skal karakteri-

sere den musikskole, han blev leder af, siger han, at den bestod af undervisning i forskellige instrumenter, Ulf Nordlunds skoleorkester, Sambaskolen på Enghøjskolen ledet af Michael Åby og så Poul Schønnemanns pigechor. Pigechoret opfattede ikke sig selv som en del af Musikskolen, men blev lønnet herfra. Poul Schønnemann var en meget kompetent og professionel leder af koret, der var på samme høje niveau som Danmarks Radios Pigechor.

Keld Johansen var ansat i skole- og fritidsforvaltningen på Hvidovrevej 59 A. Her mødte han op som nyansat leder. Han mødte Elin Riisager, der var administrativ medarbejder i forvaltningen og havde Musikskolen som sit hovedjob. Hun havde kartotekskort over elever og instrumenter. Hun stod for opkrævning af elevbetalingen, det skulle lederen ikke beskæftige sig med.

Keld Johansens ”kontor” var et lille bord og en stol, der stod i forlængelse af Elin Riisagers skrivebord. Her var det tanken, at han skulle sidde som leder af Musikskolen. Keld Johansen lagde hurtigt mærke til, at der på 1.sal var et depotrum fyldt med alt muligt. En weekend ryddede han alt ud, gjorde rent, satte et skrivebord og blomster ind. Så mandag morgen, da de øvrige medarbejdere i forvaltningen mødte op, var Musikskolens kontor etableret. Mod forventning fik Keld Johansen lov til at bevare kontoret, selvom andre medarbejdere i forvaltningen regnede med, at de stod for tur til at få eget kontor!

Keld Johansen fortæller, at begyndelsen af 1990erne var en brydningstid for

musikskolen med store udfordringer. At få egnede lokaler til musikundervisningen var en af dem.

”En gymnastiksal er egnet til gymnastikundervisning med salens redskaber og streger på gulvet. Et musiklokale kræver noget helt andet. Det havde ingen rigtig tænkt over”, siger Keld Johansen og fortsætter, *”der skal være en tavle med nodelinjer på, og der måtte også gerne som inspiration*

sen fortæller malende om, hvorledes musikskolens lærere havde en fornemmelse af ”ikke at høre til – ikke at måtte være der”. ”Musikskolens lærere følte sig som kunstnere, de var nørdede med det kunstneriske indtryk, deres instrument kunne give. Når andre lærere på skolen havde lånt klaveret til fælles-sang og ikke stillet det på plads, eller eleverne ”i sjov” havde ødeladt klaveret, så følte det som et personligt angreb på et menneske, som dyrkede

Taffelklaver fra ca. 1840 - foræret til Musikskolen af en Hvidovreborger

hænge et billede af Beethoven!”

Der opstod tit ballade på skolerne, hvis stolene ikke stod på deres pladser, når Musikskolen havde lånt et klasselokale til musikundervisningen. Keld Johan-

kunst på et voldsomt højt niveau. Når musikskolelæreren så derudover ind imellem blev skældt ud af skolebetjenten, kunne de ikke finde ud af, hvordan verdenen så ud!”

Musikskolens første egne lokaler kom på Frydenhøjskolen. Her skaffede Ulf Nordlund i en periode et øvelokale og et depot til sit skoleorkester. Musikskolen i øvrigt kunne ikke bruge lokalerne, men fik senere tilbudt 2 lokaler på Gungehuskolen og en ugentlig aften i fest-salen. *”Det kan måske lyde af småting, men i skolesammenhæng var det en milepæl. Man begynder at ane konturerne af en ”skole””,* understreger Keld Johansen og fortsætter, *”Musikskolen kunne nu også holde lærerådsmøder og blive lige så længe, man ville og skulle ikke gå, når skolebetjenten sagde, at de skulle gå”.*

Da Gungehuskolen igen selv skulle bruge lokalerne, fik Musikskolen tilbudt lokaler på Risbjergskolen. Man ser for sig Musikskolen som en karavane, der må flytte fra den ene lille oase til den næste, men en udvikling frem mod egne og egnede lokaler var i gang.

I den tid Keld Johansen var leder, blev det også overvejet at bruge dele af Poppegården til Musikskole, ligesom ”den hvide villa” på hjørnet af Brostykkevej og Hvidovrevej blev overvejet. *”Alt det blev ikke til noget”* siger Keld Johansen, der dog noterer sig, *”at der var prikket hul på en byld i Musikskolesammenhæng”.*

Keld Johansen fremhæver musikskolelærernes overenskomst som et andet spørgsmål, der er brugt meget tid på i musikskoleregiet.

Musikskolelærerne fik i 1990 en overenskomst, en kopi af folkeskolelærernes

overenskomst, således at musikskolelærerne fik rådighedstid – tid til andet arbejde. Lederen havde ikke ”magt” til at bestemme, hvad den tid skulle anvendes til og f.eks. angive hvor mange møder, koncerter, en lærer skulle levere. Musikskolens undervisning blev delt op i timer på 45 minutter, hvilket betød at 2 elever hver kunne få præcis 22½ minuts undervisning.

Musikskolelærernes overenskomst og ansættelsesforhold gav anledning til store problemer, da økonomien strammede til, fremhæver Keld Johansen. Han havde ikke haft noget med Musikskolens økonomi at gøre. Økonomien var timestyret, forstået på den måde, at han som leder meddelte forvaltningen, hvor mange undervisningstimer Musikskolen havde behov for – for at kunne gennemføre undervisningen. Hvordan timerne blev finansieret tog forvaltningen sig af.

Keld Johansen fortæller, at elevernes tilmeldinger kom ind i forvaltningen, hvor de blev lagt på et bord. Fra en bestemt dato kunne lærerne komme op og tage de elever, de ville have. Hvor mange, de ville have, kunne variere fra år til år. Læreren lavede så et skema for sine elever efter aftale med elevernes forældre.

1991-92 var en svær økonomisk periode. Der kom besked fra forvaltningen om, at budgettet var overskredet – halvdelen af Musikskolens undervisning skulle slutte efter jul. Keld Johansen husker det som smertefuldt at skulle give elever og forældre besked her-

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre
www.hvidovrelokalhistorikeselskab.dk

Indkaldelse til generalforsamling

Lige til at tage ud!

19. marts 2015

klokken 19.00

Lille Friheden

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre
www.hvidovrelokalhistorikeselskab.dk

Februar 2015

Kære medlem

Sammen med dette nummer af Hvidovre Lokalhistorie fremsendes **girokort til indbetaling** for 2015. Betaling er uændret kr.125 og for pensionister kr. 100. Betaling kan foregå på posthus, i bank, netbank **eller i Rytterskolen** torsdag den 26. februar eller torsdag den 5. marts mellem kl. 10.00 – 11.00.

Indbetaling vil også kunne foretages ved generalforsamlingen torsdag den 19. marts i Aktivitetssalen i Lille Friheden, Strandmarksvej 2. Generalforsamlingen starter kl. 19.00, så eventuelle indbetalere anmodes om at komme i god tid.

Indkaldelse til generalforsamling

Der indkaldes til ordinær generalforsamling torsdag den 19. marts 2015 kl. 19.00 i Lille Friheden.

Dagsorden:

- 1 Valg af dirigent
- 2 Bestyrelsens beretning
- 3 Forstadmuseets beretning ved Anja Olsen
- 4 Fremlæggelse af revideret regnskab
- 5 Fastlæggelse af årskontingent
- 6 Behandling af indkomne forslag
- 7 Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter
- 8 Valg af revisor og revisorsuppleant
- 9 Eventuelt

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre

Bestyrelsen består af 5 medlemmer + 2 medlemmer fra kommunens kultur- og fritidsudvalg (perioden 2014-2018).

Der skal i lige år vælges 2 medlemmer og i ulige år 3 medlemmer. År 2015 skal der vælges 3 bestyrelsesmedlemmer. På valg er Jens Frederik Jørgensen, Ole Asbjørn Petersen og Jette Randal-Lund. De to førstnævnte er villige til genvalg, mens Jette Randal-Lund ikke stiller op.. Suppleanter, revisor/revisorsuppleant vælges for et år.

Suppleanter: Gitte Jacobsen og Birte Gerdes (1 år)

Revisor: Hubert Steffensen (1 år)

Revisorsuppleant: Inge Larsen (1 år)

Med venlig hilsen

Ole Asbjørn Petersen

Formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

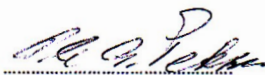
Bankkonto: JYSKE BANK reg.nr.5025 kontonr. 1028523 * Girokonto: +73< +8293 4707<
CVR/SE nr. 31 676 363

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

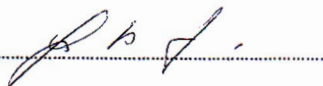
Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre
www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Årsregnskab 2014, Hvidovre Lokalhistoriske Selskab				
	Regnskab 2013	Budget 2014	Regnskab 2014	Budget 2015
Indtægter				
Medlemskontingent	44.875	45.000	45.975	45.000
Kommunalt tilskud	5.410	5.400	5.422	5.400
Renter	68	100	69	100
Arrangem. og medlemsmøder	8.501	10.000	10.735	10.000
Andet	750	500	460	500
Sum	59.604	61.000	62.661	61.000
Udgifter				
Dansk Lokalhistorisk Forening	5.408	5.500	5.079	5.400
Arrangem. og medlemsmøder	22.720	20.000	12.111	25.000
Bestyrelsesmøder	464	1.500	1.338	3.000
Bladfremstilling	10.815	18.000	12.650	15.000
Bladudsendelse/Porto	4.257	5.000	2.544	5.600
Administration og gebyrer	2.871	3.000	3.252	3.000
Anskaffelser	419	3.000	2.191	5.000
PR og andet		5.000	1.307	17.000
Sum	46.954	61.000	40.471	79.000
Resultat	-7.842	-	22.190	-18.000
Arr. og medlemsmøder, netto	-14.219	-10.000	-1.376	-15.000
Beholdning			31.12.2014	
Kasse	912		428	
Opsparingskonto	52.415		52.484	
Foliokonto	59.853		82.458	
Sum	113.180	113.000	135.370	117.000
Overskud 2014	22.190			
Ballance 2014	135.370			

Formand

Kasserer:

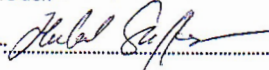

Ovenstående regnskab er revideret og fundet i orden. Bank- og kassebeholdning er kontrolleret.

Hvidovre den

27-1-2015

Revisor:

Bankkonto: JYSKE BANK reg.nr.5025 kontonr. 1028523 * Girokonto: +73< +8293 4707<
CVR/SE nr. 31 676 363

om. På grund af overenskomst og ansættelsesforhold var det meget kompliceret at reducere i lærerstaben. De fastansatte lærere havde 6 måneders opsigelse, hvorfor det kun var timelærere, der kunne fyres. Det var derfor helt vilkårligt, hvilke fag/instrumenter, besparelserne ville komme til at gå ud over.

Krisen blev overvundet, siger Keld Johansen og vendt til en diskussion om, hvad for en musikskole, man fremover skulle have. Der blæste positive vinde fra politikerne og forvaltningen, og derfor blev der fundet en løsning på økonomien. Krise var vendt til udvikling.

En sidste stor udfordring var musiksko-

leloven fra 1990, der stillede krav til de kommunale musikskolers organisering. Som noget af det sidste, Keld Johansen som leder af Hvidovre Musikskole var med til, var at formulere vedtægter for Musikskolens nye bestyrelse og fastlægge procedure for valg af en bestyrelse.

Om hovedårsagen til, at han stoppede i 1993 fortæller Keld Johansen, at stillingen som leder reelt havde udviklet sig til en heltidsstilling. Det lykkedes at få stillingen gjort til en heltidsstilling, men stillingen skulle slås op, så Keld Johansen i givet fald måtte søge på lige fod med andre ansøgere. Han søgte - og fik - i stedet stillingen som leder af Musikskolen i Lyngby-Tårnby Kommune.

Resume

I denne artikel er der redegjort for en række milepæle i Musikskolens udvikling med udgangspunkt i de forskellige elementer, der samlet udgør Musikskolen. Det drejer sig om lovgrundlag, vedtægter, bestyrelse, program, elever, undervisningsformer og undervisnings-tilbud, lærernes ansættelse og overenskomst, Musikskolens ledelse, musikskolens lokaler, kontor, regnskaber. Hovedvægten er lagt på Musikskolens første 20 år. Der er ikke som tidligere understreget tale om et fuldstændigt billede, men om brudstykker til en mosaik. Artiklen har også kort berørt samarbejdet med folkeskolen, der hele tiden har budt på særlige udfordringer.

Hovedtrækkene i Hvidovre kommunale Musikskoles udvikling frem til 1993 viser et billede af en musikskole, der gradvis "vokser frem". Den starter ikke fiks og færdig fra 1. dag, men får efterhånden mere og mere karakter af en "skole" med alt dertilhørende.

- Undervisningen i musik efter skoletid er startet ude på de enkelte skoler.
- 1.8.1974 ansættes en leder for den kommunale musikskole. Han får ansvaret for al den frivillige musikundervisning i kommunen. Musikskolens administration varetages af forvaltningen.
- Det første sæsonprogram for den samlede musikskole udsendes i 1975 med sæsonstart 1.9. 1975.
- Elevtallet vokser hastigt, og antallet af instrumenter, der undervises i, vokser.

- Sammenspil i form af kor, orkestre, sanggrupper mv. udgør en stadig større del af aktiviteterne. Tilknyttet og som en del af Musikskolen finder man Hvidovreskolernes Pigekor, Skoleorkestret (brassbandet) og Sambaskolen.
- Der sker en gradvis professionalisering af lærerkredsen, der i højere grad får baggrund ikke som musiklærere, men som musikere med konservatorieuddannelse.
- Lærerne får deres egen overenskomst.
- Der vedtages i Folketinget en særlig lov om Musikskoler.
- Musikskolen begynder at få egne og egnede lokaler.
- Økonomien går fra at være timestyret ud fra antallet af tilmeldte elever til at være styret inden for et budgetlagt økonomisk ramme.
- Musikskolen får egen bestyrelse og en fulltidsansat leder.

Set udefra er Musikskolen fra 21. januar 2011 blevet en "rigtig skole", da man tager faste øvelokaler og egen koncertsal i brug på Sønderkærskolen, hvor Musikskolens "selvstændige adresse" og administration allerede var flyttet til i 2008. Musikskolens gavle var i 2000 blevet flot markeret med Monica Ritterbrandts gavlundsmykning med nodefigurerne »Himmelstræberne«.

"Den lille ælling" var nu vokset op og blevet en smuk svane!

Bredalsparken/ Neergårds allé

Neergårds Allé munder "skævt" ud i Hvidovrevej. Det skyldes, at Neergårds allé ved byggeriet af Bredalsparken bevarede sit oprindelige forløb, som den allé, der førte op til Bredalsgården med hovedbygningen (Hvidborg) fra 1890erne.

Neergårds Allé er opkaldt efter Johan Vilh. de Neergård, der ejede Bredalsgården 1896-98.

I 1903 flyttede den kendte restauratør Frederik Laurentius Feilberg med tilnavnet "Lorry" ind på Hvidborg. Feilberg skabte Lorry-etablisementet på Frederiksberg. Han døde på Hvidborg i 1917, 58 år gammel.

I 1929 blev Hvidborg solgt til Kristelig Forening for Børn og Unge, der etablerede et skole- og ungdomshjem for børn og unge.

Bredalsparken – Neergårds Allé - 2013

Trompet efterlyser sin historie

Hvidovre Musikskole har en trompet hængende med følgende indgravering:

1958

**EN HILSEN FRA
KOLBOTN GUTTEMUSIKKORPS
NORGE**

I trompeten er der tillige indgraveret 3 navne og årstal:

**HENNING NASCHOU JENSEN
1965**

KARIN SKJÆRBÆK 1966

RANDI VILLADS-PETERSEN 1967

Musikskolen er meget interesseret i at kende trompetens historie, og kan du bidrage hermed, så modtager Jens Frederik Jørgensen (tlf: 24230595) gerne dine bidrag til trompetens historie.

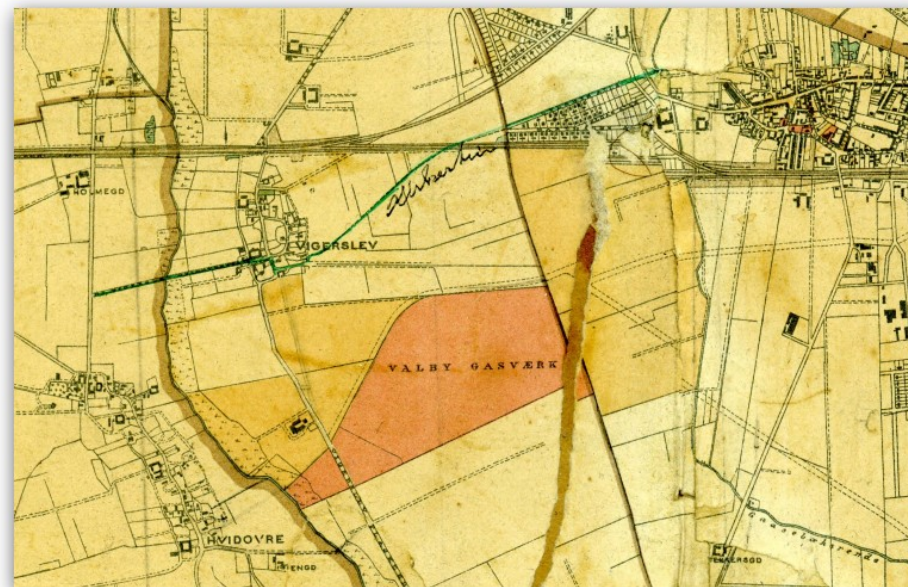
Den efterlyste trompet

Ad kirkestien fra Valby til Hvidovre

Af Jens Frederik Jørgensen efter samtaler med Hans Otto Lindgren, Niels Valentin Nielsen og Merete Carstens, Valby Lokalhistoriske Selskab

Indtil 1891, da brygger Carl Jacobsens Jesuskirke var blevet bygget, var Hvidovre Kirke sognekirke for borgerne/"bønderne" i Valby. Hvor gik kirkestien, som man gik ad? For man gik i kirke, man kørte ikke!

det og Rytterskolen i Skolegade. Derefter ad Anneksstræde til Remisevej, i dag Valby Langgade. Kirkestien drejede til venstre, der hvor Timotheus-kirken (indviet 1911) i dag ligger. Stien gik syd om og fulgte herefter en sti, der dannede skel mellem to Valby-gårde – Hoffmanns Minde, der renoveret stadig ligger på Valby Langgade, og Bechgården, der lå der, hvor i dag Herman Bangs

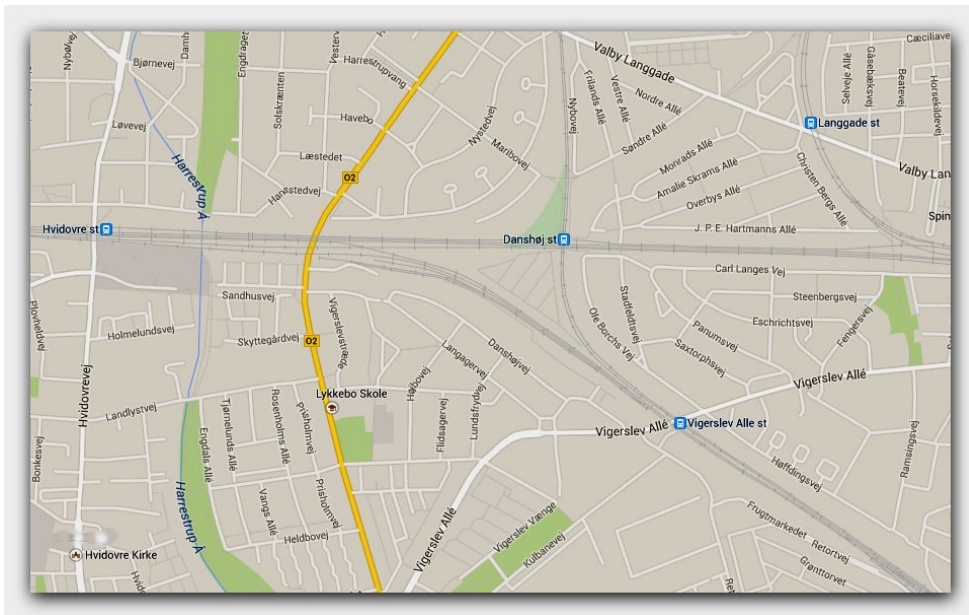

Det kunne en vinterdag være en kold fornøjelse at gå i kirke. Hvis vi nu skal prøve at følge kirkestien, så lad os i stedet forestille os, at det er en dejlig forårsdag, vi går turen.

Vi starter i Valbys centrum, ved Tingste-

Plads og Valby Langgade Station ligger. Stien fulgte det, der i dag er Overbys Allé.

Efter at banen til Roskilde var blevet anlagt i 1847, måtte man passere en bom og krydse sporene. Sikkert ovre på

den anden side af banen gik stien i retning af Danshøj og Vigerslev Landsby. Senere er der på dette stykke af stien kommet nok en jernbane (1909) og kolonihaver.

Man kan i dag se en stump af den gamle kirkesti i udkanten af Vigerslev Landsby. Mellem Langagervej og Skygge-lundsvej går der stadig en sti. Den er et stykke af den gamle kirkesti.

Stien fortsatte gennem det trekantede grønne område. Niels Valentin Nielsen fortæller, at den gik i hans baghave. Hans forældre boede på den anden side af stien. Niels Valentin Nielsen fortæller, at hans far engang fandt en gammel mønt, som givetvis er blevet tabt af en kirkegænger.

Stien nåede Vigerslev Landsby ved et af de tre gamle huse, der stadig ligger i

Vigerslev, Højsagervej nr. 24. Huset - kaldet Kønigshus - var i 1850'erne lazaret i koleratiden. Derefter gik stien ad Højsagervej til det, der i dag er Vigerslev Allé, hvor Lykkeboskolen nu ligger. Her lå 2 gårde på hver sin side af vejen til Hvidovre, Ny Hvidovrevej, der i dag hedder Landlystvej.

Når kirkegængerne fra Valby havde passeret Harrestrup Å, fortsatte de til Hvidovre Torvevej (i dag Hvidovrevej) og gik så til venstre mod syd ned til Hvidovre Kirke.

Vel fremme ved Hvidovre Kirke kunne "Valbybønderne" tage plads i Valbyskibet.

Når livet var slut blev mange Valbyborgere stedt til hvile på Hvidovre Kirkegård. Der findes stadig gravsteder, der minder herom.

Indtil 1859 var Hvidovre Kirke en annekskirke til Frederiksberg Kirke. Når præsten på Frederiksberg skulle til Hvidovre, måtte han ud på en længere køretur. Han gik nemlig ikke, han agede i hestevogn ad Roskildevej til Damhuskroen, hvor man drejede mod syd ad Hvidovre Torvevej. Det fortælles, at præsterne har oplevet turen som lang og anstrengende, og det var ikke solskin og tørvejr hver gang, at præsten skulle forrette gudstjeneste i Hvidovre.

Valbyskibet:

I slutningen af 1600-tallet blev et sideskib i bindingsværk føjet til Hvidovre kirke. Det blev lavet for at få plads til bønderne fra Valby, som ikke længere måtte komme i Vor Frue Kirke i København, fordi de efter sigende drak for meget. Sideskibet fik sin egen indgang, og tilbygningen blev – forståeligt nok – kaldt Valbyskibet.

Kilde: Forstadsmuseet

Valby-skibet

Om familien Bech - Valbyfamilie med tilknytning til Hvidovre

Gårdejer Ludvig Bech ejede i slutningen af 1800-tallet Bechgården. Hvidovre Kirke var slægtskirke for familien Bech og vedblev at være det også efter, at Jesuskirken var bygget.

En datter – Frk. Johanne Bech (1886-1984) – har ad flere omgange til Valby-

Bladet fortalt om familien og dens tilknytning til Hvidovre. Juledag skulle familien altid i kirke. Og den dag kørte man i charabanc til Hvidovre Kirke.

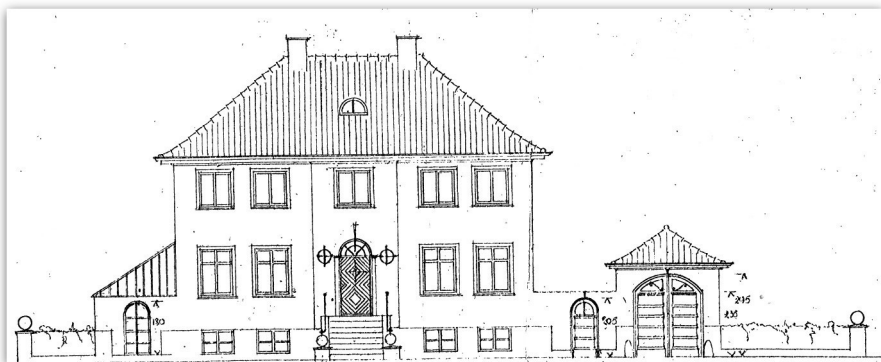
Om domprovst Henry Braëm Ussing (1855-1943), der var præst ved Jesuskirken, men også fra tid til anden prædikerede i Hvidovre fortæller hun følgende:

”Om sommeren spadserede han til Hvidovre Kirke ad den såkaldte kirkesti.... Ussing havde altid travlt. Og det var almindeligt på gårdene at høre folk sige: Nu flagrer Ussing til kirke. Om vinteren kørte han altid i hestevogn.”

Det fortælles i øvrigt, at samme domprovst Ussing om sin præstegerning har sagt, at der kom få i kirke den dag, han tiltrådte, og at der ikke kom flere den dag, han fratrådte.

(Anders)Peter Bech var født i 1885. Han var søn af gårdejer Ludvig Bech. Efter uddannelse på danske, tyske og franske planteskoler startede han et gartneri på faderens gård. Da denne blev udstykket, blev gartneriet flyttet til Hvidovre.

På Kettevej (dengang nr.69) blev der i 1919 etableret et alsidigt gartneri på 6

Peter Bechs ”palæ”

ha. Der blev anlagt frugtplantage med navnlig pæretræer. Der blev opført drivhuse med mange forskellige blomsterkulturer. Der blev også dyrket forskellige typer af grøntsager.

I 1925 opførte Peter Bech et ”palæ” som sin bolig. Huset har efter Hvidovre forhold været endog meget stort og imponerende. Huset har to etager med fuld højde og fuld kælder. Det er vel 120 m² i grundplan. I huset skulle der ifølge tegningerne indrettes et herreværelse. Huset ligger stadig på hjørnet af Spurvehøjvej og Tusbyvej. Huset er selvfølgelig medtaget i Hvidovre Kommuneatlaser som en bevaringsværdig bygning.

Peter Bech var i 1925 blandt initiativtagerne til afholdelse af Gartnerens store årlige Blomsterudstilling i Forum, og Peter Bech udførte et omfattende arbejde inden for gartneriets forskellige organisationer i Danmark og internationalt. Han var således formand for Almindelig dansk Gartnerforening fra 1939 til 1960.

I 1954 blev han konservativt medlem af Hvidovre kommunalbestyrelse, og han blev også viceborgmester.

I 1957 blev gartneriet på Kettevej afviklet. Det var blevet fortrængt af bebyggelse, og jorden blev solgt til brug for Risbjerg Kirkegård.

Peter Bech flyttede fra Hvidovre i 1957. Han døde 30.1.1960 og blev begravet på familiegravstedet, der ligger på Hvidovre Kirkegård lige ud for indgangen til Valbyskibet. Her ligger også Johanne Bech begravet.

Avedøre sammenlægges med Hvidovre 1.april 1974

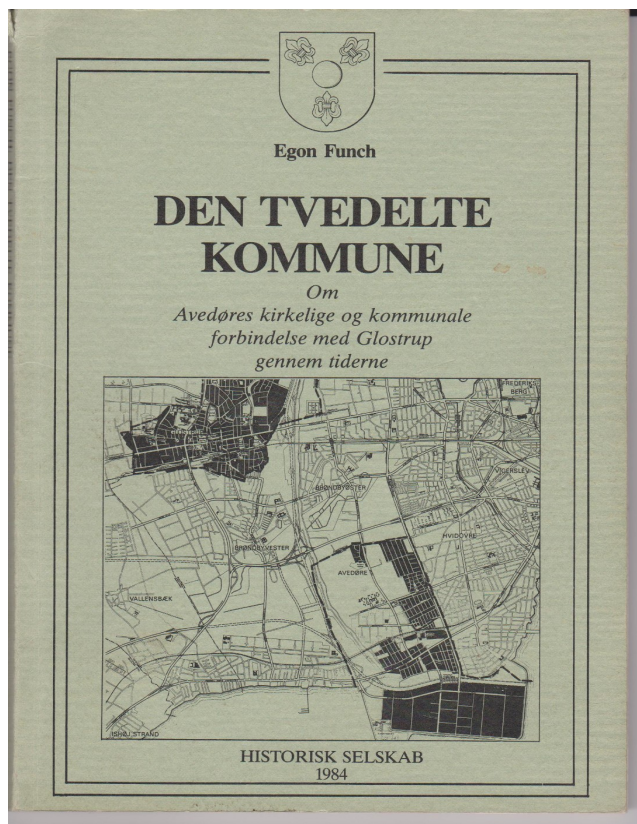
Af Jens Frederik Jørgensen

I 1984 udkom Egon Funchs bog: ”Den tvedelte kommune. Om Avedøres kirkelige og kommunale forbindelse med Glostrup gennem tiderne”.

På baggrund af bogen skal der her kort resumeres om opspillet til, at Avedøre pr. 1. april 1974 sammenlægges med Hvidovre.

I slutningen af 1930'erne var der en sag, hvor en nyudstykket del af Brøndbyernes Kommune – Vesterled – ønskede at blive en del af Glostrup Kommune. Undervejs i forhandlingerne kom det på tale, at Brøndbyerne til gengæld kunne overtage Avedøre fra Glostrup. Ideen blev dog aldrig alvorlig overvejet. Efter at Brøndbyernes Kommune havde opfyldt ønsker om bedre vandforsyning og bedre veje, var sagen om Vesterleds overførsel til Glostrup Kommune ikke længere aktuel.

Kommunalreformen pr. 1. april 1970 gik uden om Københavns amtskreds samt København og Frederiksberg og vedrørte således kun resten af landet. 3. marts 1972 fremsatte indenrigsministeren et lovforslag om revision af den kommunale inddeling i Københavns amtskreds. Kommuner skulle have en sådan mindstestørrelse (befolkningsmæssigt) og en sådan

Forsiden af Egon Funchs bog om emnet

afgrænsning, at de dannede et hensigtsmæssigt grundlag for en selvstændig varetagelse af de kommunale opgaver. Det skulle tilstræbes, at lokalt sammenhørende områder kom til at ligge i samme kommune (en formulering der tog sigte på det problem, at Avedøre ikke geografisk var sammenhængende med den øvrige del af Glostrup Kommune).

Glostrup Kommune tog kampen op. ”Moder Glostrup ville ikke skilles fra sin yndige datter, Avedøre”!

5. marts 1973 fremsatte kommunallovskommissionen et foreløbigt forslag om, at Glostrup og Brøndbyerne blev lagt sam-

men. Så ville Avedøre ikke blive skilt fra Glostrup.

Det overraskende udspil blev modtaget med nærmest begejstring af Brøndbyernes borgmester, Kjeld Rasmussen, der kaldte forslaget et ”columbusæg”, der kunne løse problemet (med Avedøre). Borgmester Martin Nielsen i Glostrup var chokeret, bl.a. fordi Glostrups borgere ville komme til at betale højere skat. Brøndbyerne var en meget dyrere kommune.

I Hvidovre tog borgmester Sv. Aagesen forslaget til efterretning, og i Hvidovre

Avis skrev man om ”krokodilletårer” (fordi en indlemmelse af Avedøre ville have kostet penge).

Forslaget om en gigantkommune gav i Glostrup anledning til voldsom debat og protester. Columbusægget var vist snarere et ”knækæg”. Kjeld Rasmussens begejstring kølnes p.g.a. de voldsomme protester. De to kommunalbestyrelser forhandlede sig frem til en fælles udtalelse gående ud på, at der ikke var behov for at ændre de bestående kommunegrænser.

Hvidovre kommunalbestyrelse var også blevet bedt om en udtalelse af kommissionen og anførte i udtalelsen bl.a. at Avedøre og Hvidovre både trafikalt og kulturelt var samørende områder, og at Avedøres tarv ville blive bedst varetaget ved en tilslutning til Hvidovre.

Kommunalreformkommissionens endelige forslag blev afventet med spænding.

Kommissionen opgav tanken om at sammenlægge Glostrup og Brøndbyernes kommuner og foreslog i stedet indenrigsministeren, at Avedøreområdet pr. 1. april 1974 blev overført til Hvidovre. Et ønske om en folkeafstemning blev fejlet af bordet.

6. juli 1973 godkendte indenrigsministeriet forslaget, og Hvidovre og Glostrup kommuner blev bedt om i fællesskab at udarbejde de nærmere vilkår for sammenlægningen. Det gjorde de derefter i et fællesudvalg, og betingelserne blev godkendt af ministeriet med enkelte ændringer.

I en lejlighedsvise fra Glostrup Kommune fra 22. marts 1974 ironiseres der over, at Glostrup skulle have været slaver hos Kjeld Rasmussen, men sådan gik det ikke – ”Sikkert held!” Men ” prisen for vor frihed var uhyre: Avedøre revs fra vort bryst.”

hvidovre@home.dk
 Ejendomsmægler M.D.E. Cand. jur.
MAX MARDORF
 Hvidovrevej 406 • 2650 Hvidovre
 Telefon 36 77 18 28
 (Overfor Hvidovre Sportsstadion)

home

vi vil være din foretrukne ejendomsmægler

FÅ EN GRATIS
SALGSVURDERING

Det er os, der er kendt for det hurtige og effektive salg

Gensyn med Cornelia de Place Hansen

Af Ole Asbjørn Petersen

Mandag den 19. januar besøgte Cornelia de Place Hansen os endnu en gang. Sidste år fortalte Cornelia om sit liv som indvandrer i Danmark. En spændende beretning, der omhandlede årene fra 1963, hvor hun kom til Danmark fra Holland og frem til nu. Hun sluttede sit foredrag med at give et tilbud om at fortælle om sin tid i Rotterdam som barn under 2. verdenskrig.

Det tilbud tog vi straks imod. Og tak for det. De 40 fremmødte fik en gribende øjenvidnefortælling om de forhold en ganske almindelig familie måtte leve med under tyskernes besættelse af Nederlandene.

Cornelia var nr. 2 i en søskendeflok på 4 med bopæl i Rotterdam. Hun er født den 14. maj 1936 og glædede sig til sin 4 års fødselsdag i 1940. Men så skete der noget.

Den 10. maj fyldtes luften med tyske flyvemaskiner. Larmen var høj, og huse rystede i deres grundvold. Tyskerne havde angrebet Holland og i særdeleshed Rotterdam med den store havn. Humøret dalede hos familien og den snart 4 årige Cornelia. Mørklægningsgardiner blev dekretet, og Cornelia husker den dystre stemning. Selve fødselsdagen den 14. maj står klart i erindringen ikke mindst dukken med kjole på. Det var **gaven**. Der var ikke andre gaver.

Bombardementet varede fra den 10. til den 14. maj, og mange tusinde omkom i løbet af de 4 dage.

Hverdagen kom nu til at se helt anderledes ud ikke bare for deres familie, men stort set for alle i Holland. Fagforeninger forbydes. De få aviser, der ikke er blevet lukket, er topstyrede og må ikke bringe kritik af tyskerne. Dagligvarer rationeres, og der er knaphed på alt.

Det hollandske flag måtte ikke vises, men befolkningen var snarrådige og fandt på at gå med nelliker i knaphullet som tavs protest mod besættelsesmagten. De sidste år af besættelsen indførtes udgangsforbud mellem kl. 20 og 6 morgen.

Et særligt afsnit i Cornelias beretning er behandlingen af jøderne under besættelsen. Seyss - Inquart kommer til Holland og beordrer alle til at gå med personnummerbevis. Jøderne får særligt stempel i deres, og raceproblematikken har holdt

Cornelia de Place Hansen

sit indtog. Der boede ca. 140.000 jøder i Holland, og gradvis blev de trængt mere og mere i defensiven. Som russerne blev også jøderne betragtet som undermennesker. Hollænderne var arier som tyskerne, så det var i første omgang jøderne, der måtte bøde. Tidligere flygtningelejre blev indrettet til modtagelse af jøderne. I Amsterdam protesterede 400 unge mænd. De blev alle arresterede og sendt til "arbejdslejren" Mauthausen i Østrig. Ingen vendte tilbage i live.

Cornelia stillede sig selv spørgsmålet om, hvordan det dog kunne gå sådan til. Menneskets tilpasningsevne er stor, og ikke mange havde troet, at tyskerne ville gå så radikalt til værks. Alle jøder blev samlet i Amsterdam, og nu begyndte transporten til nazisternes udrydningslejre. Familier drog samlet af sted og troede, at man blot skulle til arbejdslejre. "Det skal nok gå", var et stående slogan. Desværre gik det ofte helt anderledes.

For hollænderne blev det en tid med mangel på alt. Fødevarer, brændsel og tøj var ikke til at skaffe. Regeringen og dronning Wilhelmina var flygtet til London. Dronningen blev et samlingspunkt gennem hendes taler over radioen til befolkningen og hendes skarpe afstandstagen fra Hitler. Hun kaldte ham menneskehedens hovedfjende. Kirke og studenter protesterede, og det vides, at 80 præster blev myrdet.

I 1944 beordrede tyskerne, at alle hollandske mænd mellem 15 og 45 år skulle sendes til Tyskland for at arbejde. Det kom også til at gælde for Cornelias far, og Cornelia husker de endeløse rækker af mænd, der gik med kufferter med de få ejendele, de måtte medbringe. Moderen og de 4 børn flytter til en onkel, der bor ca. 15 km. væk. Til fods gik det. Cykler var beslaglagt af tyskerne. Onklen var gartnerinspektør, så midt i al vareknapheden, var der gode muligheder for indtagelse af

grøntsager. Det i en sådan grad, at Cornelia den dag i dag har et særligt forhold til rosenkål. Det brød, der blev tildelt, var klægt, tungt og utilstrækkeligt. En del døde af sult. I månederne januar-marts kastede amerikanerne containere ned med fødevarer. Der skabte en bedring. I 1944 kom Cornelias far tilbage fra Tyskland. Udhungret og ramt af iskias var der ikke længere brug for ham. Han var næsten ikke til at genkende, og Cornelias lillesøster græd af angst.

Den 4. maj kom budskabet om tyskernes kapitulation, men kun få havde radio, så det var egentlig først dagen efter, at folk gennem opslag på mure og mund til mund metoden blev klar over krigens ophør. Cornelia husker den 4. maj, bl.a. fordi hun fik bad i zinkbaljen i stuen.

Efter krigen uddannede Cornelia sig som lærer. Hun prøvede, at undervise i et lokale, hvor hun næsten sprang fra den ene situation til den anden; matematik i den ene ende af klasselokalet, så historie i den anden. Så lidt personlig vejledning til nogen. Der var fart på. Senere blev hun en af 4 ungdomskonsulenter i Rotterdam. Det gav store oplevelser med de unge på ombyggede flodprambåde. Man nåede til Frankrig og Schweiz.

Særlig en oplevelse i de år fik stor betydning. På et kursus ved Bodensee med unge fra mange forskellige lande mødte hun Henning fra Danmark. De blev gift og flyttede i oktober 1963 ind i nr. 12, 3. sal til tv. på Strandmarksvej i Hvidovre.

Der er en helt anden historie, som vi allerede hørte i 2014. Denne aften fik vi et genhør med en velopløst fortæller, som både kunne bevæge os og få smilet frem ved fortællingen om de ganske almindelige dagligdags gøremål under svære betingelser.

Forvaringsanstalten i Avedøre

Den åbne afdeling af Psykopatanstalten i Herstedvester

Redigeret af Henny Påske

Lis Holmenlund fortæller i 2001:

De to gårde ved Avedøre Gadekær: Kastanienborg og Lysholm var fra 1936 ejet af Ministeriet for Landbrug og Fiskeri. Gårdene blev overført til Justitsministeriet og de første indsatte kom 1949.

Lysholm

Til at lede forvaringsanstalten var valgt overvagtimester Niels Roelsgaard. Han var uddannet gartner, men havde som mange andre forladt faget i nedgangstiden i 30erne. Hans kone Otilia, kaldet Tit havde ansvaret for køkkenet. Det var en svir at være indsat på en anstalt, hvor der var en dygtig kone til at lave mad. Roelsgaard havde en dejlig lejlighed på Kastanienborg i stueetagen over den høje kælder, og de forvarede boede på den øverste etage, samt i hele stuehuset på Lysholm.

Overbetjent Jensen boede i det lille hvide hus mellem gårdene. Yderligere kan nævnes fængselsbetjentene

Friis, Poulsen og Skånning. Betjentene var ligesom Roelsgaard enten uddannet ved gartneri eller landbrug, og havde også søgt ind som fængselsbetjente i 30erne og 40erne. Roelsgaard var en utrolig god leder, der var orden og respekt om hans person

Kastanienborg

Der var omkring 30 indsatte - de blev ikke benævnt fanger, men derimod forvarede, idet de alle kom fra Psykopatanstalten i Herstedvester. De var i varetægt på grund af deres tilbøjeligheder - en slags sygdom. Hver fange havde begået den samme slags forbrydelse flere gange - det kunne være mord, voldtægt eller pyromanbrande. Mange af dem vidste, at de kun kunne frigives, såfremt de lod sig kastrere. Efter 3-4 almindelige domme var de så dømt til forvaring på ubestemt tid. De var virkelig langtidsforvarede, nogle havde været forvarede i 30 år. Denne form for straf var almindelig før i tiden. De indsatte, der efter alle disse år i Herstedvester, nu var kommet så langt i deres situation, at de kunne se en ende på det, var fuldstændig klar over, at det mindste fejltrin fra deres

side ville bringe dem retur til Herstedvester omgående - med udsigt til flere år inden for murene. De var på denne måde fuldstændig i lommen på personalet, men den de frygtede mest, var den berømte/berygtede overlæge Stürup på Herstedvester. Han var ikke vellidt, heller ikke blandt personalet. Det var ikke nødvendigt med fast opsyn på dem, når de arbejdede i marken eller ved gadekæret. De var deres egne kontrolanter.

Man skulle nu her i Avedøre prøve at resocialisere disse mænd, ved at lære dem at begå sig uden for murene.

Ideen var jo netop, at de skulle "gå frit" - hvis de for eksempel lagde gadekæret om, gik der ikke nogen for at passe på dem. Eller hvis de gik på marken og rensede mellem grøntsagerne, kunne de gå alene i flere timer. Når betjentene dukkede op, var det mest for at se, om arbejdet blev gjort ordentligt. Det var deres egen sag, om de ville stikke af. De vidste, at de kom direkte retur til Herstedvester, når de blev fanget. Alle 30 mand var ikke lige arbejdsduelige - mange var blevet sløve af at have siddet i så mange år, og også sløve af medicin, som nogle også fik. Fængselspersonalet gik kun i uniform ved meget specielle lejligheder, til hverdag optrådte de i almindeligt arbejdstøj.

Det var ca. 30 tønder land på de to gårde, og de blev drevet meget intensivt. Gartneriet var så stort, som man overhovedet kunne klare med det mandskab - og så såede man korn på resten - der var ikke en kvadratmeter, der lå uudnyttet hen. Det var Roelsgaard alt for ærekær til. Alt skulle se ordentligt ud. Nogle skulle male og tømre, hvad de nu var gode til - Det blev mønstergårde at se på - de var pænere, end de nogensinde havde været. Nogle blev beskæftiget med madlavning og alt husarbejde, idet der ikke var andre end fru Roelsgaard ansat til at lede den afdeling.

Gadekæret og Sprøjtehuset

Da fængselsvæsenet overtog gårdene lå gadekæret som et almindeligt gadekær. Ved Storegade var der en stensætning, men på de øvrige sider skrånede jorden bare ned mod van-

det. Da vi var børn og under krigen 1940-45 blev gadekæret virkelig brugt. Samtlige gårde kom med deres heste, når de havde været ude at efterårspløje, og når hestene var plørede langt op, så gik de bare ud i vandet ovre fra Strædet og blev vasket.

Da de indsatte rykkede ind, var det blevet almindeligt med traktorer, og der var færre heste. Så gadekæret blev nu sat i stand af de indsatte. Bede blev anlagt, græs sået og holdt. Så nu blev det i stedet for et lille anlæg. Springvandet er langt senere installeret af smedemester Erik Holm, som havde værksted i Storegade.

Ved siden af Sprøjtehuset havde der altid været en lille dyrefold til kalve. Også her blev der ryddet, planeret og sået græs og vedligeholdt.

Afgrøder

De gartneruddannede betjente skulle dels passe på de indsatte og lede og fordele arbejdet og dels oplære de indsatte i arbejdet. Gårdene var et mønstergartneri og – landbrug. De tidligere staldlænger, både på Kastanienborg og Lysholm blev indrettet til champignon-dyrkning, Det kræver mørke at dyrke champignon, og det var ret nemt at dække de få staldvinduer af. Det var virkelig en indbringende afgrøde, men også meget arbejdskrævende. På den tid var champignon ikke hverdagskost, som i dag. En af de forvarede kom i gartnerlære i Brøndbyvester, sammen med andre elever. Han havde fortalt, at han kom fra et gartneri på 30 tønder land, og der var en del snak om,

hvor dette gartneri kunne ligge. Ingen (undtagen mester) vidste, at han var i forvaring i fængselsafdelingen i Avedøre. Men han blev altid i daglig omtale kaldt '30 tønder land'.

På markerne dyrkede man mange grove grøntsager - blandt andet blomkål. Når blomkålen var klar til salg, måtte man i gang, så var det her og nu - og så måtte man også ud at arbejde efter aftensmaden. Der er helt andre arbejdstidsregler i dag. Gartner Klarskov tog sig af salget på Københavns Grøntorv, nu Israels Plads. På den måde kom Klarskov gennem en vanskelig tid. Han var lidt for langsom med at modernisere, og han havde 3 medhjælpere i sit gartneri. Det var ikke for mange i forhold til arbejdet, men derimod i forhold til indtjeningen i tider med faldende priser. Disse medhjælpere var så rare mennesker, at Klarskov ikke kunne få sig til at opsig dem. Men kommissionssalget for Kastanienborg reddede økonomien.

Klarskov skulle prøve at holde ferie. Det blev så i efterårsferien, hvor datteren Lis kunne køre på grønttorvet med anstaltens produkter. I 1955 havde de en uhyrlig masse blomkål, som blev pakket i kasser, og disse blev læsset på vognen om aftenen. Om morgenen kom Lis og så, at kålen var stablet med 10-12 kasser i højden, og ned ad den lille skråning fra Kastanienborg løb vognen stadigvæk, uanset der blev bremsset. Men hele læsset kom dog alligevel i god behold til grønttorvet.

Kulturelle tiltag mv.

Roelsgaard arrangerede forskellige kulturelle ting, for eksempel hvert år en høstfest. I køkkenet var der bagt

æbleskiver i lange baner - men der blev ikke serveret øl. I en af længerne havde man et samlingsrum, hvor der blev stillet en scene op. Man manglede jo kvindelige aktører, så Lis Klarskov og andre af landsbyens piger spillede med i dilettantforestillingen. Senere blev Lis spurgt, om hun var klar over, at hun havde spillet sammen med en morder. Hun havde kun opfattet ham som et rart menneske.

Mange fra Avedøre var tilskuere, og hver indsat havde også inviteret sin værge med. Det lignede enhver høstfest på landet. Man må sige, at Roelsgaard og personalet gjorde deres for at normalisere de indsattes tilværelse så meget som muligt.

Overvagtimester Niels Roelsgaard gik på pension omkring 1964. Overbetjent Søndergård blev herefter leder. Hans kone blev ikke økonoma, da hun var sygeplejerske andet sted. Søndergård havde før boet 2-3 år i Storegade i det lange gule hus, som var købt til tjenestebolig.

Der kom efterhånden færre indsatte fra Herstedvester til 'udslusning' til samfundet her fra Avedøre, og Fængselsvæsnet sendte herefter folk med korte straffe til afsoning hertil. Produktionen af grøntsager og champignon ophørte omkring 1972. Herefter blev der kun produceret landbrugsafgrøder. Der var flere tidligere forbrydere man læste om, og sagde: "Det er også én af dem, vi har mødt, uden at vide hvem der var hvem". Vi vidste alle, at der var mange tidligere grove forbrydere imellem dem, men der var ikke én i Avedøre, der var bange for dem.

Poul Hansen, Storegade 19 gav i november 2001 følgende oplysninger:

Da man stoppede med champignon-dyrkning, gik man over til svinehold. Der var ca. 400 grise, der blev fodret med affald fra Vestre Fængsel. I landsbyen var man vant til lugten, idet Stevnsbogård før i tiden havde haft landets største svinehold.

Der kom efterhånden færre indsatte, og bygningerne stod halvtomme i nogle år, indtil de tamilske flygtninge kom i 1982 til 87 En aften/nat kom militæret og stillede store telte op, der kunne rumme 120 personer. Teltene stod bag Lysholm ud langs Stavnsbjergvej. Der blev udlagt gangbroer af træ mellem teltene. Da gårdene tilhørte Justitsministeriet, mente man ikke at det krævede tilladelse fra kommune eller andre for at oprette denne flygtningelejr. Men både kommune og beboerne klagede forgæves. Efter flygtningeperioden på 5-6 år blev bygningerne istandsat, og almindelige fanger tilbringer de sidste 2-3 måneder af deres fængselsophold her. På Kastanienborg er der et personale på 3-4 mand. Her kan en fanges ægtefælle også opholde sig i kort tid, inden fangen endelig løslades.

På Lysholm er personalet større, da der også er skole her. Fangerne passer almindeligt arbejde uden for murene, og de har fri til at deltage i almindeligt fritidsliv. Kl. 23 skal der være stemplet ind på kontrolure. Nogle på Stavnsbjergvej klager over, at der køres temmelig hurtigt lige før kl. 23, og er glade for, at ingen børn er ude på denne tid af aftenen.

Smedemester Erik Holm fortæller i oktober 2001:

Erik Holm, Smedemester - Storegade kom til Avedøre 1954, og har fra den tid haft forbindelse til overvagtme-ster Roelsgaard og de forvarede.

En håndværksuddannet indsat fik arbejde hos smeden, hver dag fra 7 - 16. Han kørte ud med servicevognen til kunderne. Og han passede sme- dens børn om aftenen, når forældre- ne skulle i byen. Han var på besøg den aften i 1963/64, da Avedøregår- den brændte, og var med til at sørge for at alle kom ud fra de 2 lejligheder på gården. De var udlejede til folk, der arbejdede for entreprenør Zelt- ner. Denne mand var forvaret på grund af flere domme for checkbe- dragerier, hvilket smeden vidste. Hans værge telefonerede en dag til smedjen, for at sikre sig, at den ind- satte ikke havde med penge at gøre. Hvad han naturligvis ikke havde. Derimod var det lykkedes den indsat- te at narre 70.000 kr. fra værgen, som var advokat og kendte alt til den forvaredes forhistorie. Og dog havde han ladet sig snøre af hans talegaver.

En anden indsat, kaldet Pladasker var en habil maler. Smeden har stadi- g nogle af hans malerier på væg- gen. Han malede også navn på sme-

dens servicevogn. Når det blev forår stak han af, og gik på landevejen som skærslipper - for at lade sig arrestere igen, når det blev koldt.

Smeden fortæller, at hvis man ringe- de til Kastanienborg for at meddele, at en af de indsatte befandt sig uden for hegnet på et forkert tidspunkt, ville denne omgående blive sendt til Herstedvester igen. Smeden og hans hustru har også været til julefrokost på Kastanienborg med fangerne og de ansatte.

Afslutning

Der har også været prominente fan- ger i Avedøre: Det blinde medlem af Blekingebanden: Han kørte alene med bus 10 til og fra København af og til. Jønke: Når han skulle på uled- saget udgang, kom en stor "amerikanerbil" og hentede ham. En anden rocker fik leveret en stor mo- torcykel fra en anhænger, og den blev kørt bort igen på samme, efter fritimerne.

Der har gennem tiden stort set været en fredelig sameksistens mellem landsby og fængsel. I perioden fra 1986, hvor skiftende nationaliteter af flygtninge boede på Lysholm, gav derimod ind imellem anledning til klager fra landsbyens beboere.

Kastanienborg – anno 2015:

Kastanienborg og Lysholmgård blev 1.8.2013 slået sammen til en institution under Kriminalforsorgen: **Pensionen Avedøre** med plads til 45 klienter, såvel mænd som kvinder. **Pensionen Avedøre** har til formål gennem uddannelse eller arbejde at udsluse afsonere og forberede dem til livet efter afsoningen.

MEDLEMS-ARRANGEMENTER 2015

Ordinær Generalforsamling- Torsdag den 19.3. kl. 19.00 i Lille Friheden..

Tilmelding ikke nødvendig. Indbeta- ling af kontingent kan ske inden gene- ralforsamlingens start.

*Tilmelding til arrangementer, **undta- get** generalforsamlinger, er nødvendig, og kan ske til Forstads- museet på telefon eller e-mail (se side 2)*

Arrangementer

I 2015 tilbyder Hvidovre Lokalhi- storiske Selskab og Forstads muse- et rundvisninger hver den 1. torsdag i måneden fra april-oktober 2015 kl. 17.00.

Hvidovre Rådhus

Vi starter **torsdag den 9. april** med en rundvisning på Hvidovre Rådhus. I gennem rådhusets 60 år er der truffet mange store beslutninger inden for disse vægge, der har haft afgørende betydning for det Hvidovre vi kender i dag. Kom og hør nogle af de gode hi- storier når borgmester Helle Adelborg og museumschef Anja Olsen viser rundt.

Hvidovrevej

Torsdag den 7. maj er der rund- visning på Hvidovrevej. Hvidovrevej

synes for nogen temmelig lang og ke- delig. Men Hvidovrevej er en perle- række af historier, og på turen fortæl- ler vi om nogle af de spændende ste- der – bl.a. Bredalsparken, Sønderkær- skolen, Hvidovre Torv og meget an- det.

Tur på Vestvolden

Torsdag den 30. april. Aftenen inden Store Bededag, inviterer vi på tur på Vestvolden. Kom og hør hvor- dan volden blev bygget, om soldaterne og om fjenden, der aldrig kom.

Tur til Dragør

Torsdag den 28. maj med start kl. 17.00.

Vi mødes ved Dragør Lokalarkiv, Sta- tionsvej 5, hvor arkivets leder Hen- ning Sørensen vil byde velkommen inden byvandringen i den gamle skip- perby. Meget mere om turen i næste medlemsblad.

Mødestedet oplyses ved tilmelding.

Tilmelding skal ved at kontakte Forstads museet på 36490030 eller ved mail til : forstads museet@forstads museet.dk. Der er max plads til 30 gæster pr. rundvisning.

Ændringer i de enkelte arrange- menter: se Hvidovre Avis eller Sel- skabets hjemmeside.

Se mere på www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

**BESTYRELSEN FOR HVIDOVRE
LOKALHISTORISKE SELSKAB 2014**

Formand: Ole Asbjørn Petersen
Grenhusene 53
tlf. 2296 5785
e-mail: oleasbjornpetersen@gmail.com

Næstformand: Jens Frederik
Jørgensen Ørumvej 20
tlf. 2423 0595
e-mail: jfj@tdcadsl.dk

Kasserer: Lars Bo Henriksen
Hvidovrevej 402
tlf. 3678 4869
e-mail: larsbo@sport.dk

Bestyrelsesmedlem : Frank H. Gudmann
Tavlekærvej 75
tlf. 2536 5481
e-mail: frankgudmann@gmail.com

Bestyrelsesmedlem: Jette Randal-Lund
Østre Kvartergade 9 st.th
tlf. 2295 5431
e-mail: jette.randallund@gmail.com

KB medlem: Niels Ulsing
Arnold Nielsens Boulevard 107, 2. tv.
Tlf.: 5123 3976
E-mail: niu@hvidovre.dk

KB medlem: Charlotte H. Larsen
Præstemosen 14
Tlf.: 6162 3376
E-mail: chl@hvidovre.dk

1.suppl.: Birte Gerdes
Strandmarksvej 46, 2.th.
2650 Hvidovre
3678 8404
e-mail: birtegerdes@yahoo.dk

2.suppl.: Gitte Jakobsen
Aktæons Allé 28
tlf. 3675 9539
e-mail: gittejak51@gmail.com

Revisorer:
Revisor Hubert Steffensen
Hesselbjergvej 12
3649 0963

Revisorsuppleant:
Inge Larsen
Berners Vænge 7. 2.tv.
tlf. 3678 4736

Forretningsudvalg:
Ole Asbjørn Petersen, Jens Frederik Jørgensen, Lars Bo Henriksen.

Arrangementsudvalg:
Ole Asbjørn Petersen, Knud Nygaard Jensen, Birgit Møller Kristensen, Jette Randal-Lund, Karen Johansen.

Kommunikationsudvalg:
Ole Asbjørn Petersen, Jørgen Snedled, Jette Randal-Lund, Jens Frederik Jørgensen, Anja Olsen, Lisbeth Hollensen.

Kulturistudvalget:
Jette Randal-Lund, Birte Gerdes.

Interviewgruppen:
Ole Asbjørn Petersen, Jens Frederik Jørgensen, Jette Randal-Lund, Gitte Jakobsen, Ejvind Jensen, Birgit Møller Kristensen, Anders Aalund, Karen Johansen, Henny Påske.

Web- og bladredaktør:
Jørgen Snedled,
Borrisvej 1
Tlf.: 61787548
Email: hlsredaktionen@gmail.com

Girokonto: +73< +8293 4707

**Bankkonto: Jyske Bank
5025 1028523**

Adresseetiket

**Ordinær
generalforsamling
torsdag den 19. marts
2015 kl. 19.00
i Lille Friheden.**

www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

**Hvidovre Lokalhistoriske Selskab kan hermed præsentere
Selskabets hjemmeside med et nyt udseende.**

Her finder du bl.a.:

- Oplysninger om Selskabet: Vedtægter, referater, medlemmer af bestyrelse og udvalg mm.
- Indmeldelse via nettet
- Oplysninger om kommende medlemsarrangementer.
- Mulighed for at sende billeder og tekster til Selskabet via nettet
- Læse og søge i alle Selskabet blade fra i dag tilbage til de første blade fra 1983.

Har du ideer til indhold på hjemmesiden er du meget velkomment til at kontakte redaktøren: hlsredaktionen@gmail.com

Webmaster: Jørgen Snedled